

Valtuusto hyväksynyt 28.9.2009

1. Konserniohjeen tarkoitus ja tavoite

Kuntakonsernilla tarkoitetaan kunnan sekä yhden tai useamman juridisesti itsenäisen yhteisön muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, jossa kunnalla yksin tai yhdessä muiden kuntakonserniinsa kuuluvien yhteisöjen kanssa on määräämisvalta yhdessä tai useammassa yhteisössä (tytäryhteisö) ja josta on säädetty kunta-, kirjanpito-, tilintarkastus- sekä osakeyhtiölaissa. Määräämisvaltasuhde voi perustua myös siihen, että tytäryhteisöllä yksin tai yhdessä muiden tytäryhteisöjen kanssa on määräämisvalta toisessa yhteisössä.

Kuntakonserni muodostuu kirjanpitolain mukaisesta konsernista, joka muodostuu

- emoyhteisöstä
- tytäryhteisöistä, joita ovat sellaiset osakeyhtiöt, yhdistykset ja muut yhteisöt ja säätiöt, joissa Pyhännän kunnalla yksin tai yhdessä tytäryhteisönsä kanssa on määräämisvalta
- osakkuusyhteisöistä eli yhtiöistä, jossa kunnalla on 20-50 prosentin omistusosuus ja enintään puolet osakkeiden ja osuuksien tuomasta äänimäärästä, tai joissa kunnalla on rahoitusosuutensa kautta huomattava vaikutusvalta liiketoiminnan ja rahoituksen johtamisessa
- kuntayhtymistä.
(kuvaus konsernista liite 1)

Pyhännän kunnan konserniohjeella luodaan puitteet ensisijaisesti kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen (tytäryhteisöt) omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti. Tätä ohjetta noudatetaan soveltuvin osin myös osakkuusyhteisöjen ja kuntayhtymien omistajaohjauksessa.

Konserniohjeella pyritään yhteisöjen ohjauksen yhtenäistämiseen, toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen, kunnan yhteisöstä saaman tiedon laadun parantamiseen ja tiedonkulun tehostamiseen.

2. Johtaminen, ohjaus ja valvonta

2.1. Valtuusto

Valtuusto kunnan ylimpänä päätöksentekijänä ja valvojana hyväksyy kunnan konsernijohtamista ja muuta yhteistoimintaa koskevat yleiset tavoitteet ja toimintaperiaatteet sekä määrittelee kunnan omistajapolitiikan.

Valtuusto hyväksyy konsernistrategian, määrittelee ja hyväksyy talousarviossa ja –suunnitelmassa konserniyhteisöjen toiminnan ja talouden tavoitteet.

Valtuusto hyväksyy konserniohjeen, jota noudatetaan yhteistoiminnassa, jossa kunta tai kuntakonserni toimii.

Valtuusto myöntää takaukset tytäryhteisöjen pitkäaikaisen vieraan pääoman hankintaan.

Valtuusto valitsee kunnan edustajan tai edustajat kuntayhtymien yhtymävaltuustoihin.

2.2. Kunnanhallitus

Kunnanhallitus nimeää edustajat tytär- ja osakkuusyhteisöjen yhtiökokouksiin tai vastaaviin kokouksiin.

Kunnanhallitus antaa ohjeet yhtiökokouksessa tai vastaavissa elimissä kuntaa edustaville henkilöille kunnan kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin, jollei ohjeiden antamista ole johtosäännöllä annettu kunnan muulle viranomaiselle.

Kunnanhallitus seuraa kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toimintaa ja tekee tarvittaessa toimenpide-ehdotuksia havaitsemistaan epäkohdista.

Kunnanhallitus vastaa tytäryhteisöjen valvonnan järjestämisestä.

Kunnanhallitus antaa valtuustolle selvityksen konserniyhteisöjen toiminnasta ja taloudesta kunnan tilinpäätöksen yhteydessä.

2.3. Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnalla on kunnan omistajavallan nojalla oikeus saada tarvitsemansa selvitykset kunnan konserniyhteisöjen toiminnasta ja tilinpäätöksestä. Tarkastuslautakunnan tehtävä konserniyhteisöjen tarkastuksessa kohdistuu pääsääntöisesti konserniyhteisöjen valvontaan nimettyjen vastuuhenkilöiden toiminnan tarkastamiseen. Tarkastuslautakunnan tietojensaantioikeus tytäryhteisöistä rajoittuu konserniohjeessa määrättyyn raportointiin ja mainittujen vastuuhenkilöiden valvontatehtävissään tytäryhteisöistä hankkimiin tietoihin.

Tarkastuslautakunnalla tai sen yksittäisellä jäsenellä ei sen sijaan ole oikeutta saada tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja suoraan tytäryhteisöjen toimielimiltä tai vastuuhenkilöiltä.

2.4. Tilintarkastaja

Tilintarkastajalla on oikeus saada kunnan konserniyhteisöltä tarkastustehtävän hoitamiseksi tarpeellisina pitämiään tietoja. Suositus on, että tytäryhtiöiden tilintarkastajaksi valitaan kunnan tilintarkastaja.

Keskitetty tilintarkastus palvelee konsernin johtamista ja valvontaa sekä varmentaa konsernitaseen oikeellisuutta. Tytäryhteisöjen tilintarkastus tuottaa kunnalle havaintoja kuntakonsernin omistajalle havaintoja kuntakonsernin vahvuuksista, heikkouksista, riskeistä sekä konserniohjeen toimivuudesta.

2.5. Kunnanjohtaja

Kunnanjohtaja johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan konsernipolitiikkaa.

Kunnanjohtaja seuraa kunnan omistajapolitiikan toteutumista ja raportoi tarvittaessa kunnanhallitukselle.

Kunnanjohtaja tai hänen määräämänsä henkilöt valvovat, että konserniyhteisöjen taloutta ja toi-

mintaa hoidetaan lakien, säännösten, valtuuston päättämien tavoitteiden ja kunnan edun mukaisesti ja että valtuusto, kunnanhallitus, lautakunnat ja tilintarkastaja saavat yhteistoiminnasta tarpeellisiksi katsomiaan tietoja ja raportteja.

Kunnanjohtaja päättää kunnan tytäryhteisöille myönnettävistä tilapäisistä lainoista ja niiden ehdoista enintään kolmen kuukauden määräajaksi.

Kunnanjohtaja seuraa kuntakonsernin ja konserniohjeiden toimivuutta ja tekee tarvittaessa ehdotuksia konsernin rakenteen ja ohjeiden kehittämisestä kunnanhallitukselle.

Kunnanjohtaja määrittelee konserniyhteisökohtaisesti toiminnan seurannasta ja raportoinnista vastuussa olevat henkilöt.

6. Tytäryhteisö

Tytäryhteisöllä tarkoitetaan sellaista osakeyhtiötä, yhdistyksiä ja muuta yhteisöä ja säätiötä, joissa kunnalla yksin tai yhdessä tytäryhteisön kanssa on määräämisvalta.

Tytäryhteisön tulee toiminnassaan edistää kuntastrategian ja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta.

Tytäryhteisön tulee määritellä toiminta-ajatuksensa, joka osoittaa perustan, mitä tarkoitusta varten yhteisö on olemassa ja mitä yhteisön toiminnalla halutaan saavuttaa. Tytäryhteisön toiminta-ajatuksen tulee olla kunnan toiminta-ajatuksen ja valtuuston hyväksymän strategian kanssa yhtenevä.

Tytäryhteisöjen toimintasuunnitelmat, kokousten esityslistat (hyvissä ajoin ennen kokousta) ja pöytäkirjat tulee toimittaa kunnanhallitukselle ja kunnanjohtajalle sekä nimetyille raportoinnista vastaavalle viranhaltijalle.

Tytäryhteisön toimivan johdon on ennen yhteisön päättävien elinten päätöksentekoa hankittava kunnanhallituksen suostumus asioista, jotka koskevat

- yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen muuttamista
- toimialamuutoksia
- toiminnan laajennuksia tai supistuksia
- merkittäviä omaisuuden luovutuksia
- merkittävän investointihankkeen toteuttamista
- taloudellisen toimintakyvyn kannalta merkittävien lainojen ottamiseen tai lananantoon liittyviä kysymyksiä
- omaisuuden kiinnittämistä tai vakuuden antamista
- muuta yhteisön toimintaedellytyksiin ja palvelukykyyn olennaisesti vaikuttavaa toimintaa
- ryhtymistä osakkaaksi yhtiöön, yhdistyksen jäseneksi tai säätiön perustajaksi
- periaatteellisesti tai taloudellisesti merkittäviä sekä pitkäaikaisia vuokra- ja muita sopimuksia
- merkittäviä henkilöstöpoliittisia ratkaisuja, myös toimitusjohtajan, palkkausperusteita ja muita etuja.

7. Edustajien valinta konserniyhteisöjen hallintoelimiin

Konserniyhteisöjen hallintoelimiin edustajia valitessa tulee huolehtia siitä, että omistajaohjaukseen ja -valvontaan osallistuvilla henkilöillä on liiketalouden ja/tai konserniyhteisöjen toimi-

alueen asiantuntemus. Edustajien valinnassa huomioidaan lisäksi kuntalainsäädännön mukainen poliittinen edustavuus sekä edustajien yhteiskunnallinen kokemus.

Hallituksen jäseneksi ja varajäseneksi valittavalta on ennen valintaa saatava päivätty ja allekirjoitettu suostumus tehtävään.

Konserniyhtiön hallinnoinnissa keskeisiä asiakaskokonaisuuksia ovat omistajien lisäarvon (=omistajapoliittisten tavoitteiden toteutuminen) ja tiedon saannin turvaaminen sekä toiminnan ja hallinnon läpinäkyvyyden toteutuminen. Kuntaa konserniyhteisöissä edustavien tehtävänä on huolehtia siitä, että kunnan konserniohjeen periaatteita ja menettelyitä noudatetaan myös konserniyhteisössä. Merkittäviä hyvää hallintotapaa toteuttavia asiakokonaisuuksia ovat mm.

- hallituksen koostumus myös asiantuntemusta korostaen ja esteellisyysnäkökulmat huomioiden
- hallituksen ja toimitusjohtajan/isännöitsijän tehtävien, toimivaltuuksien ja vastuiden tarkoituksenmukainen (kirjallinen) määrittely
- hallitustyöskentelyn tehokkuus mukaan lukien hallitustyöskentelyn valmistelun laatu ja hallituksen jäsenten edellytykset ja mahdollisuudet paneutua yhtiön asioihin riittävästi.

Yhteisön hallituksen palkkioista päätetään vuosittain yhteisön kokouksessa.

3. Konserniraportointi

Kuntalain 68 a §:n mukaan kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin kunnan tilinpäätös.

Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Kuntalain 70 §:n mukaan kunnan tytäryhteisöjen hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen on annettava kunnanhallitukselle kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot.

Konserniin kuuluvien tytär- ja osakkuusyhteisöjen sekä kuntayhtymien on annettava konsernitilinpäätöstä varten kuntalain, kirjanpitolain ja kirjanpitolautakunnan säännösten ja ohjeiden mukaiset tiedot taloustoimiston pyytämässä muodossa ja aikataulussa.

Tilinpäätös- ja talousarvioaineiston tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- tulos- ja rahoituslaskelma sekä tase
- toimintakertomus, jossa tarkastellaan toimintasuunnitelman toteutumista, poikkeamia ja korjaavia toimenpiteitä
- tilintarkastuskertomus
- investoinnit
- lainanotto

Tytäryhtiöiden tulee tiedottaa kunnanhallitukselle tilikauden aikana tapahtuvista luottotappioista, vahingonkorvausvastuusta ja muusta yhtiöiden talouteen merkittävästi vaikuttavista asioista. Kunnanhallitus voi harkintansa mukaan pyytää selvityksiä yhteisön toiminnasta ja taloudesta.

Vuokrataloja omistavien tytäryhtiöiden tulee antaa asukasvalintansa hyväksyttäväksi ja

valvottavaksi kunnanhallitukselle neljännesvuosittain jälkikäteen.

Omistajayhteisön tulee tehdä asukasvalinnoista aina kirjallinen päätös, joka voidaan tehdä myös asukasvalintalistoina (Aran malli) tai vastaavalla lomakkeella. Asukasvalinnoissa tulee noudattaa muutenkin soveltuvin osin Valtion asuntorahaston 19.6.2003 tiedotetta ja ohjeita, liite 2.

Vuokrataloyhtiöiden tulee toimittaa valvontaa varten kunnalle vuokralaskelmat taloittain tilinpäätöksen valmistuttua kunkin vuoden toukokuun loppuun mennessä. Vuokralaskelmat tehdään Valtion asuntorahaston kirjeen 19.6.2003, liitteen 2 mukaisesti.

4. Taloudenhoitoon liittyvä ohjeistus

Konsernitilinpäätöksen tarkoituksena on selvittää ne varat, velat, vastuut ja velvoitteet, jotka kunnalla on omistajuuteen tai sopimukseen perustuen.

Konserniin kuuluvat konserniyhteisöt toteuttavat hyväksytyä toiminta-ajatustaan, asetettuja tavoitteita ja vuosittain hyväksytyä budjettiaan.

Konserniin kuuluvien yhteisöjen on annettava talousarviota ja –taloussuunnitelmaa varten tarpeelliset tiedot taloustoimiston pyytämässä muodossa ja aikataulussa.

Konserniin kuuluvien yhteisöjen keskeiset investointi- ja rahoitussuunnitelmat valmistellaan talousarvion aikataulussa ja saatetaan valtuustolle tiedoksi talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen tilikausi on kalenterivuosi. Konsernitaseen laadinnassa noudatetaan soveltuvin osin valtuuston hyväksymää poistojärjestelmää, ns. suunnitelman mukaista poistojärjestelmää.

Kunnan ja muiden konserniyhteisöjen tilipuitteet poikkeavat jossain määrin toisistaan. Tietosivallöltään yhtenevien tilien osalta on kuitenkin syytä pyrkiä yhdenmukaiseen nimikkeistöön. Tilinpäätösyhdistelyä konsernitilinpäätöksessä voidaan auttaa vastaavuustaulukoilla.

Kaikissa kuntakonserniin kuuluvissa yhteisöissä noudatetaan kirjanpitolain mukaisia kirjanpito- ja tilinpäätösperiaatteita. Kunnan ja kuntayhtymien osalta kirjanpitolakia noudatetaan soveltuvin osin kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeisiin ja lausuntoihin perustuen. Muissa konserniyhteisöissä noudatetaan kirjanpitolautakunnan ohjeistusta.

- Tytäryhteisöjen neuvotteluelvoitteet

Kuntakonserniin kuuluvan yhteisön on ennen omaa päätöksentekoaan selvitettävä kunnan konsernijohdon ennakkokäsitys asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhteisön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen. Ennakkokäsityksen selvittämisen yhteydessä tulee tarvittaessa huomioida yhteisön omistajien yhdenvertaisuuden periaate ja tytäryhteisön etu.

Kunnan ennakkokäsityksen hankkiminen on konsernijohdon keino ohjata ja valvoa konserniin kuuluvan tytäryhteisön toimintaa ja taloutta. Periaatteessa jokainen tytäryhteisön hallituksen jäsen toimii hallituksessa yksilövastuullisesti ja häntä ohjaa siinä tehtävässä vain yhteisön etu. Käytännössä tytäryhteisön hallitus edustaa kuitenkin samalla konsernin johtoa ja omistajaa yhteisön hallinnossa ja hallituksen toiminta on siten osa omistajaohjausta.

Tytäryhteisön hallituksen puheenjohtajan on hankittava kunnan konsernijohdon ennakkokäsityksen mm. seuraaviin toimenpiteisiin

- tytäryhteisön perustaminen
- yhteisön toiminta-ajatuksen muuttaminen
- yhtiöjärjestyksen ja sääntöjen muuttaminen
- pääomarakenteen muuttaminen
- toimintaan nähden merkittävät investoinnit sekä kiinteistö- ja yrityskaupat
- varsinaiseen toimintaan kuulumattomat tai siihen vain epäsuorasti liittyvät investoinnit ja niiden rahoitus
- toimintaan nähden tärkeän omaisuuden tai oikeuksien hankkiminen, myyminen, vuokraaminen, luovuttaminen tai panttaaminen
- merkittävä lainanotto ja takauksen pyytäminen
- periaatteellisesti tai taloudellisesti merkittävät sopimukset ja toiminnan laajakantaiset muutokset
- merkittävät henkilöpoliittiset ratkaisut
- yhtiökokoukselle tehtävät voitonjakoehdotus, mikäli se poikkeaa yhtiön noudattamasta tavanomaisesta voitonjakokäytännöstä
- yhteisön omaisuuden luovuttaminen konkurssiin tai selvitystilaan taikka saneerausmenettelyyn hakeutumien

5. Henkilöstöpolitiikka ja tukipalvelujen järjestäminen ja ohjeistus

Konserniin kuuluvat tytäryhteisöt noudattavat kunnan henkilöstöpolitiikan peruslinjauksia. Henkilöstön hankinnassa hyödynnetään julkisen haun lisäksi konsernin henkilöstöä ja henkilöstön sijoittamisessa tavoitellaan olemassa olevan henkilöstön mahdollisimman tehokasta käyttöä.

Palkkauksessa ja palvelussuhteen ehtoissa pyritään konsernissa yhteneväisyyteen. Tarkempia ohjeita antaa tarvittaessa palkka-asiamies.

Kunnan tytäryhtiön tulee hakeutua Kuntien eläkevakuutuksen jäsenyhteisöksi, kun kunnan omistusosuus yhtiössä ylittää lain asettamat ehdot.

Tytäryhteisön on selvitettävä tukipalveluja (atk-palvelut, kirjanpito, painatus, kiinteistöjen hoito yms.) hankkiessaan myös kunnan tarjoamat palvelut ja niiden kilpailukykyisyys muihin käytettävissä oleviin vaihtoehtoihin nähden.

6. Hankinnat

Konserniin kuuluvien konserniyhtiöiden on noudatettava julkisista hankinnoista annettua lakia ja Pyhännän kunnan hankintaohjetta (hyv. khall 31.3.2008). Konsernin hankinnoissa pyritään tarkoituksenmukaiseen yhteistyöhön konsernin sisällä ja alueella toimivan hankintarenkaan tai valtakunnallisen kunnallisen hankintayksikön kanssa.

Keskitettyä hankintaa pyritään noudattamaan mm. seuraavissa hankinnoissa:

- puhelinjärjestelmät
- vakuutuspalvelut
- sähkön hankinta
- toimitilajärjestelyt
- lämmitysenergian hankinta

- toimistotarvikehankinnat
- tietoliikennehankinnat

7. Tiedottaminen

Kuntalain 29 §:n mukaisesti kunnan on sopivin tavoin tiedotettava asukkailleen yhteisön tai säätiön toiminnasta silloin, kun se hoitaa kunnallista tehtävää. Yhteisön tai säätiön on annettava tiedotusta varten kunnan keskushallintoon tiedotuksesta vastaavan viranhaltijan ohjeiden mukaiset tiedot. Ennen tietojen antamista yhteisön tai säätiön on arvioitava voidaanko tiedot antaa aiheuttamatta yhteisölle haittaa.

Yhteisöä koskevasta tiedotuksesta vastaa yhteisön puolesta hallitus ja toimitusjohtaja/isännöitsijä sekä kunnan puolella kunnanhallitus ja kunnanjohtaja.

Yhteisön tiedottamisen on tuettava konsernin asettamia tavoitteita ja toimintapolitiikkaa. Tiedottamisessa ja tietojen antamisessa yhteisöjä koskevissa asioissa tulee huomioida kunnan yleiset tiedotusperiaatteet sekä julkisuus- ja salassapitosäännökset.

8. Konserniohjeen voimaantulo

Tämä ohje tulee voimaan . 2009 alkaen.

Ohje käsitellään tytäryhteisöjen yhtiökokouksessa tai vastaavassa muussa ylintä päätäntävaltaa käyttävässä hallintoelimessä ja se hyväksytään tytäryhteisöä sitovasti.

Kuntayhtymät ja osakkuusyhteisöt voivat päättää noudattaa näitä ohjeita soveltuvin osin kuitenkin niin, että nämä ohjeet sitovat ao. yhteisön toimielimissä Pyhännän kuntaa edustavia henkilöitä.

Konserniohjetta noudatetaan käytännössä siten, ettei ristiriitaa lainsäädännön ja konserniohjeiden välillä pääse syntymään. Mahdollisessa ristiriitatilanteessa tämä ohje väistyy.